

PODRAVJE, ŠTAJERSKA, MARIBORSKI OKRAJ ... DRAVORJE?

IZHODIŠČA ZA POIMENOVANJE POKRAJINE S SREDIŠČEM V MARIBORU
PODRAVJE, STYRIA, MARIBOR COUNTY ... DRAVORJE?
BASIS FOR THE NAMING OF THE PROVINCE AROUND MARIBOR

Jože Kos Grabar

UDK: 81 '373.21(497.4)

POVZETEK

V prispevku so navedene osnovne informacije o zemljepisnih imenih (toponimih) in v tem okviru imenih pokrajin. Opisana je povezava slednjih s teritorialnimi identitetami ljudi. Za širše območje okoli mesta Maribor je podan zgodovinski pregled večjih teritorialno-upravnih enot s posebnim poudarkom na njihovih imenih, vključno z raznolikimi regionalnimi poimenovanji tega prostora v sodobnosti. V zaključku so podana in ovrednotena predlagana imena za načrtovano pokrajino s središčem v Mariboru.

KLJUČNE BESEDE

toponimi, pokrajina, Podravje, Štajerska, Maribor

Klasifikacija prispevka po COBISS-u: 1.04

ABSTRACT

The paper brings the basic information about geographical names (toponyms), including the names of provinces. The author describes the connection between the names of provinces and territorial identities of the people. He also gives a historical overview of regional administrative and geographical units and their names in the wider area of the city of Maribor including the present names of this area. At the end, he gives an overview and evaluation of the suggested names of the planned province whose capital will be the city of Maribor.

KEY WORDS

toponyms, province, Podravje, Styria, Maribor

1 UVOD

Ob dilemah o poimenovanju načrtovane upravno-pokrajinske enote s središčem v Mariboru se kaže potreba po podrobnejšem strokovnem vpogledu v to temo. V pričujočem prispevku so tako nanizane informacije o poimenovanju in zemljepisnih imenih nasploh, o dosedanjih upravno-političnih in drugih poimenovanjih regionalnega območja okoli Maribora in o predlaganih imenih za tukajšnjo novo pokrajino.

2 O ZEMLJEPISNIH IN DRUGIH POIMENOVANJIH

Ime je simbol besedne vrste. Hkrati je eden pglavitnih označevalcev poimenovanega. Osnovni namen imena je pri tistih, ki ga slišijo ali preberejo, vzpostaviti pomensko zvezo med poimenovano osebo ali stvarjo in med predstavo o njej. Te predstave pa so raznolike – odvisne so namreč od kulturno pogojenih znanj oz. izkušenj, ki jih ima bralec oz. poslušalec imena o poimenovani osebi ali stvari.

Zemljepisna imena ali **toponimi** so posebna skupina imen, nanašajoča se na prostorske pojave, ki imajo časovno, zgodovinsko, etnološko ali družbeno uveljavljeno identiteto, kar pomeni, da so v družbenem okolju bolj ali manj trajna. Pri tem gre za imena krajev, vodna imena, imena reliefnih oblik in imena krajinskih delov. Med slednje spadajo tudi **regionimi**, med katere uvrščamo tudi imena za ozemeljske upravopolitične enote, kakršne so država, pokrajina, občina ipd. (Register zemljepisnih imen, 2006). Od tovrstnih imen do poimenovanj osebkov po njih (ali v nekaterih primerih tudi obratno) je le korak (npr. Slovenija → Slovenec, Izola → Izolanka, Dolenjska → Dolenjci). Stopnja pomenske istovetnosti med geografsko in upravopolitično razsežnostjo imena, npr. neke države, je običajno zelo visoka, na osebni ravni pa temu ni zmeraj tako. Primeri "Štajercev v Ljubljani" in ljudi v podobnem položaju drugod pričajo, da regija fizičnega prebivanja nekega človeka ni zmeraj tudi "mentalno-kulturna regija", v kateri ta človek "umsko prebiva" oz. se z njo istoveti. Prav ta ugotovitev pa navaja na zaključek, da so **teritorialne (osebne) identitete** - in med temi regionalne oz. pokrajinske - večplasten družbeni pojav, ki ni pogojen le z nekim ozemljem in njegovimi naravnogeografskimi značilnostmi, temveč je v odločilni meri odvisen od kulturnih, zgodovinskih, gospodarskih, osebnizkustvenih in drugih pomenov, ki jih za posameznika oz. neko družbeno skupino dotično ozemlje ima. Omenjena identiteta se v pomembni meri veže na ime zadevnega ozemlja. Zemljepisno ime tako ni zgolj označevalec "kosa zemeljske površine", temveč je osnovno vezivo, zgoščevalec in »most« do pomenov, ki jih nek človek ali družbena skupina zaznava na določenem območju - medtem ko drugi ljudje tovrstnega uvida ne premorejo oz. ima zanje to območje druge pomene. Pri rabi, razumevanju in tudi izbiranju nekega (pokrajinskega) imena so torej **odločilni splošnokulturni pomeni**, ki so v določenem imenu vključeni oz. zaznavni neposredno ali posredno, opazno ali neopazno.

3 POIMENOVANJA ŠIRŠEGA MARIBORSKEGA OBMOČJA V ZGODOVINSKEM ČASU DO KONCA DRUGE SVETOVNE VOJNE

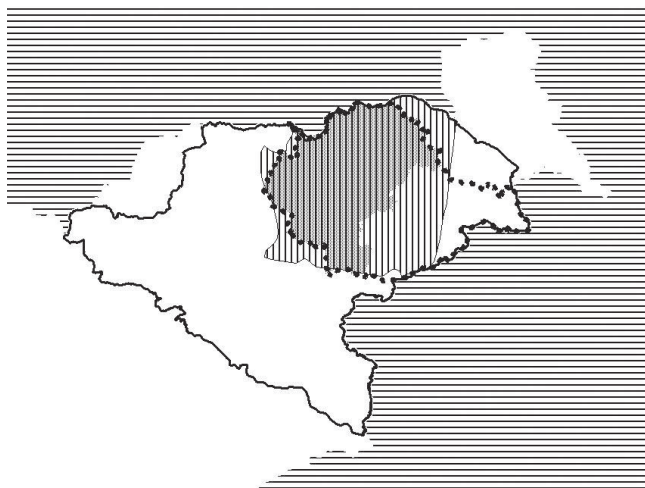
Utečenost rabe nekega zemljepisnega imena je pomembna okoliščina njegove ožje, širše ali najširše priznanosti oz. družbene sprejemljivosti. V zvezi s problemom poimenovanja načrtovane upravno-pokrajinske enote s sedežem v Mariboru je zato treba pregledati poimenovanja nekdanjih upravno-ozemeljskih enot v tem prostoru, zlasti tistih, ki so (bile) po velikosti primerljive s strani Vlade RS predlagano Podravsko pokrajino (Predlog območij pokrajin v Sloveniji, z imeni in sedeži, maj 2007) oz. Štajersko pokrajino (Karba, oktober 2007).

Imena rimskih provinc zaradi časovne odmaknjenosti in teritorialne neprimerljivosti za naš namen niso kaj prida uporabna. Vemo pa, da je bilo pred približno dva tisoč leti najpomembnejše mesto tod naokoli **Petoviona** oz. **Poetovio** (zdajšnji Ptuj), ki mu je pripadalo ustrezno mestno upravno ozemlje v okviru rimske province **Panonije** (ES, Ptuj).

Za zgodnjeslovansko obdobje zgodovine tukajšnjih krajev ni določenih podatkov o teritorialno upravni členitvi slovanskih kneževin, ki so (potrjeno ali nekatere verjetno) obstajale v vzhodnoalpskem prostoru okoli l. 800 (Karantanija, Karniola, Liburnija in možna kneževina na območju rimske Flavie Solve) (Pleterski, 1997). V 9. stoletju, v času slovanskih knezov Pribine in Koclja, je današnji širši mariborski in ptujski okoliš spadal v njuno mejno krajino oz. grofijo, imenovano "**Spodnja Panonija**" (Kos, 1936). Ta je bila del Karantanskega kraljestva oz. vojvodine.

Kasneje, okoli l. 1000, je v okviru ozemlja Velike Karantanije kot vojvodine v širšem prostoru današnjega Maribora in Ptuja obstajala mejna grofija (marka), imenovana “**Podravska krajina**” (ES, Karantanija) (slika 1). Podravska krajina je imela v upravljanju stranska veja izvorno poreske plemiške rodbine Spanheim, takrat imenovana Mariborska (npr. Bernard Mariborski). Za “Podravska krajino” so bila v rabi tudi imena “**Marka onstran Drave**”, “**Ptujska krajina**” in “**Marka onstran gozda**” (namreč dravsko-pohorskega). Obstajala je od druge polovice 10. stoletja do srede 12. stoletja (ES, Podravska krajina). Podravska krajino so na severozahodu od Karantanske mejne krajine, predhodnice poznejše vojvodine Štajerske, ločili kobanski vrhovi (Koropec, 1982).

Od l. 1147 je upravljanje ozemlja dotedanje “Podravske krajine” povezano z nastajanjem dežele, v latinščini imenovane “**Styria**” (v nemščini **Steiermark**, v slovenščini **Štajerska**). Tega leta je namreč bavarska visokoplemiška rodbina Traungau podedovala posesti v Podravju po Spanheimu Bernardu Mariborskem (ES, Traungau). V 12. stoletju so grofje iz rodbine Traungau začeli združevati svoje obsežne posesti v širšem zaledju Gradca in v drugih predelih današnje Avstrije. Grofje so se imenovali tudi po svojem **gradu “Styra”** (“**Steyr**”, “**Steyer**”, “**Steier**”), kjer so imeli svoj sedež. Stoji okoli 150 km severozahodno od današnjega Gradca. Ime dežele Styria (Steiermark/Štajerska), ki se je zanjo uveljavilo v 12. stoletju, torej izvira iz imena gradu oz. imena njenega začetnega upravnega središča (ES, Karantanska krajina). Dežela Steiermark/Štajerska je ob koncu 12. stoletja postala vojvodina, samostojna glede na Bavarsko vojvodino (ES, Traungau), teritorialno pa se je oblikovala do 15. stoletja (glej sliko 1).

Slika 1: Meje izbranih zgodovinskih in današnjih območij regionalnega značaja v širši okolici Maribora.

Na sliki je z belo barvo prikazan severovzhodni del Republike Slovenije (RS) (Občine, 2006), s polno debelo črto je zamejen del nekdanje avstrijske dežele Steiermark/Štajerske na današnjem ozemlju RS (Perko et al., 1998), s pokončno šrafuro je označena približna meja Podravske krajine sredi 12. stoletja (ES, Štajerska), s pikčasto črto je zamejena Podravska statistična regija (Občine, 2006; Prebivalstvo RS 1995, 1997), temnosiva ploskev pa predstavlja območje Podravske oz.

(Osrednje) Štajerske pokrajine po predlogu Vlade RS (Predlog območij pokrajin v Sloveniji, z imeni in sedeži, maj 2007).

Sredi 18. stoletja je bilo v deželi Steiermark/Štajerski pet kresij (okrožij), med njimi tudi graška, celjska in **mariborska kresija**. L. 1849 je bilo oblikovano **mariborsko okrožje** kot upravni del dežele Steiermark/Štajerske s severno mejo, ki se je zelo skladala s slovensko-nemško jezikovno mejo (ES, Štajerska).

Južni del dežele Steiermark/Štajerske, imenovan tudi **Spodnja Štajerska**, kjer so večino prebivalstva sestavljali Slovenci, je po 1. svetovni vojni in razpadu Avstro-Ogrske l. 1918 postal del Države Slovencev, Hrvatov in Srbov oz. kasnejše Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (majniška deklaracija, vojaško delovanje generala Maistra ...).

V času med svetovnima vojnama so v slovenski literaturi razlikovali med neuradnima ozemeljskima pojmomoma **“Slovensko Štajersko”** in **“Nemško Štajersko”**. V rabi je bil tudi zemljepisni pojem **“Slovenski Štajer”** (Stele, 1939). Uradna imena upravnopolitičnih enot po letu 1918 v Krajevini SHS oz. Jugoslaviji pa besede **“Štajerska”** niso več vsebovale – in tudi kasneje, za časa socialistične Jugoslavije, ne. Tako je med letoma 1922 in 1929 v obravnavanem regionalnem prostoru obstajala večja upravno-teritorialna enota, imenovana **“Mariborska oblast”** (poleg druge na takratnem slovenskem ozemlju, ki se je imenovala **“Ljubljanska oblast”**). Obsegala je nekaj več kot eno tretjino ozemlja današnje Republike Slovenije. Po upravni reorganizaciji v l. 1933–1934 sta iz dotedanjšega **“Mariborskega okraja”** nastala sreza oz. okraja **“Maribor desni breg”** in **“Maribor levi breg”** (poleg teh dveh je na slovenskem Štajerskem obstajalo še deset drugih okrajev) (ES, Štajerska).

Med 2. svetovno vojno so nacistični okupatorji tukaj ustanovili upravno-teritorialno enoto z imenom **“Die Untersteiermark”** (**Spodnja Štajerska**). Ta je poleg ozemlja slovenske Štajerske zajemala še del dotodanjih gorenjskih občin in pas Dolenjske ob Savi. Okupator je v okviru Untersteiermark (Spodnje Štajerske) formiral okrožja, med njimi **“Kreis Marburg land”** (**podeželsko okrožje Maribor**), **“Kreis Pettau”** (okrožje Ptuj), **“Kreis Cilli”** (Okrožje Celje) ... in teritorialno manjše **“Kreis Marburg Stadt”** (okrožje Maribor mesto).

Slovensko narodnoosvobodilno gibanje (NOG) je bilo l. 1941 organizirano v okrožja, imenovana povečini po mestih (**okrožja Maribor**, Ptuj, Celje, Ljutomer ...) (ES, Štajerska). Septembra l. 1944 je po preureditvi okrožij NOG nastalo veliko **“Mariborsko okrožje”**, ki je zajemalo večinoma ozemlje, ki je bilo nato po vojni vključeno v **okrožja Maribor**, Ruše, Radlje ob Dravi, Slovenska Bistrica, Ptuj, Lenart v Slovenskih goricah in Pesnica pri Mariboru (ES, Mariborsko okrožje).

V zvezi z uporabo besed **“Štajerska”** in **“štajerski”** v času slovensko-nemških mednacionalnih zaostritev in bojov med letoma 1848 in 1945 lahko ugotovimo, da so ju v veliki meri uporabljali Nemci v okviru svojega organiziranega političnega zoperstavljanja slovenskim narodnostnim in nacionalnim težnjam. Tako je bil štirinajstnevnik z nazivom **“Štajerc”**, ki je v letih 1900–1918 izhajal na Ptuj, glasilo stranke **“Štajerc-Partei”** (po l. 1907 **“Napredna stranka”**) in namenjen odvrčanju kmetov s slovenskega podeželja od slovenskih narodnih strank (ES, Štajerc). **“Štajercianci”** je bil naziv za privrženca spodnještajerskih Nemcev pred l. 1914, ki so nasprotovali

spreminjanju deželnih meja, programu Zedinjene Slovenije in (jugo)slovanski usmerjenosti slovenske politike (ES, Štajercianci). V času nacistične okupacije je pri germanizaciji slovenskega življa na ozemlju “**Die Untersteiermark**” (Spodnje Štajerske) igrala veliko vlogo “**Steierischer Heimatbund**” (Štajerska domovinska zveza) (ES, Štajerska). Ta je v svojih propagandnih gradivih “**spodnještajerskim kmetom in delavcem**” s pomočjo udarnih gesel “**Štajerska**” in “**Štajerc**” prigovarjala, da “niso Slovenci”, temveč “domoljubni Štajerci, člani velike nemške narodne skupnosti”, in da jih od te skupnosti deloma loči le še slovenski jezik, zato naj ga zamenjajo z nemščino, “jezikom svoje skupnosti” (Zato nam gre!, 1941).

Po drugi strani je bila beseda “**štajerski**” kot pomožni identifikator med 2. svetovno vojno v rabi tudi za del enot NOG. Takrat so namreč med drugimi delovale partizanske oz. narodnoosvobodilne vojaške enote, imenovane “**Štajerski partizanski bataljon**”, “**Prvi štajerski partizanski bataljon**” in “**Štajerska grupa odredov**” (ES, Štajerska).

4 POIMENOVANJA ŠIRŠEGA MARIBORSKEGA OBMOČJA PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Poleg zgoraj navedenih starejših poimenovanj z upravno oz. politično konotacijo so za temo tega prispevka pomembna tudi upravna, strokovna in druga poimenovanja širšega prostora okoli Maribora v novejšem času. Pri tem so med strokovnimi poimenovanji pomembna zlasti tista, ki so navedena v geografski in regionalno-planerski literaturi ter virih.

V okviru prve povojne upravno-teritorialne členitve ozemlja Slovenije v septembru 1945 je bilo med šestimi okrožji, na katera je bilo razdeljeno ozemlje današnje Republike Slovenije, tudi **mariborsko okrožje** (poleg ljubljanskega, celjskega ...). V letih 1949–1951 je bilo današnje ozemlje slovenske države razdeljeno na tri oblasti (goriška, ljubljanska in **mariborska oblast**), v letih 1958–1962 pa na osem okrajev, imenovanih po mestih (okraj Ljubljana, **okraj Maribor**, okraj Celje ...). Okraji so bili odpravljeni l. 1965, po tem letu pa v Sloveniji vse do danes nimamo upravno-teritorialnih enot pokrajinskih razsežnosti. Do srede šestdesetih let se je končalo oblikovanje velikih občin, po številu skupno med 60 in 65 v obdobju 1964–1994. Na širšem vplivnem območju regionalnega središča Maribor so v začetku devetdesetih let 20. stoletja obstajale naslednje velike občine, imenovane po svojih središčih: **Maribor**, **Slovenska Bistrica**, **Lenart**, **Ptuj**, **Ormož**, **Ljutomer**, **Gornja Radgona** in **Radlje ob Dravi** (Čepič, 2006).

Z geografskim pojmom “**Podravje**” označujemo dandanes območje ob Dravi v severovzhodni Sloveniji, ki zajema Pohorsko Podravje na zahodu (vključno z Mežiško in Mislinjsko dolino) in nižinsko ali subpanonsko Podravje na vzhodu do Ormoža in na jugu do Haloz (ES, Podravje). Za ponazoritev vpliva političnega konteksta na pomen geografskih imen naj navedemo, da se je ime “Podravje” v času Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ) v nekaterih virih nanašalo na večje območje od prej opisanega. Tako je v enciklopedičnem viru iz leta 1976 navedeno, da je “**Podravina, Podravje**” ravnina ob Dravi, od Dravskega polja do njenega izliva v Donavo; večji del je v Jugoslaviji, manjši pa na Madžarskem” (MSE, 1976).

Za pričujoči prispevek so posebej relevantna poimenovanja v raznolikih ekonomskogeografskih regionalizacijah Slovenije. Tako je v drugi polovici petdesetih let 20. stoletja Ilešič na ozemlju

Slovenije ločil tri makroregije (**Mariborsko**, Celjsko in Ljubljansko), dve "skupini mezoregij", šestnajst mezoregij (**Zgornje Podravje**, **Srednje Podravje**, Pomurje, Osrednjesavinjska, Šaleška ... mezoregija), ter tri "skupine submezoregij" (**Spodnje Podravje**, Sotelsko ...) (Vrišer, 1990a). Vrišer je v svoji ekonomsko-funkcijski regionalizaciji iz l. 1990 med trinajst ekonomsko-funkcijskih mezoregij uvrstil **Mariborsko (Srednjepodravsko)**, **Ptujsko (Spodnjepodravsko)**, Murskosoboško (Pomursko), Slovenjgraško-ravensko (Koroško), Celjsko (Savinjsko) ... mezoregijo, med končno opredeljenih dvanajst ekonomskogeografskih regij pa je uvrstil mezoregije **Podravje** (angl. **Drava region**), Pomurje (angl. Mura region), Jugovzhodno Koroško (kratko Koroško; angl. South-east Carinthia), Savinjsko ... (Vrišer, 1990b).

V Ilesičevi geografski regionalizaciji Slovenije iz l. 1972 je med regijami "Severovzhodne Slovenije" poleg "Pomurja" in "Koroške regije" navedeno še "**Mariborsko-ptujsko Podravje**" (ES, regija).

Približno v obdobju 1985–1995 je bila za potrebe regionalnega (prostorskega) planiranja v Sloveniji uveljavljena regionalizacija, v okviru katere je bilo opredeljenih dvanajstih planskih regij, imenovanih "**Mariborska planska regija**", "Pomurska planska regija", "Koroška planska regija", "Celjska planska regija", "Zasavska planska regija" ... (ES, regionalizacija).

Posamezne javne službe za potrebe delovanja členijo ozemlje Slovenije na lastne upravne okoliše. Tako je ob koncu devetdesetih let 20. stoletja večina tovrstnih členitev (npr. za področja notranjih zadev, obrambe, zdravstvenih skupnosti, pokojninskega in invalidskega zavarovanje, veterinarstva ...) imenovala okoliše izključno po mestih kot središčih posameznih okolišev (Ljubljana, **Maribor**, Celje, Nova Gorica, **Ptuj** ...), v nekaterih primerih (npr. za področji zaposlovanja in prostorskega planiranja) pa kombinirano po tradicionalnih pokrajinskih imenih, rekah in mestih (npr. okoliši zavoda za zaposlovanje, imenovani **Podravje**, Prekmurje, Koroška, Posavje, Dolenjska, Celje ..., in regije urada za prostorsko planiranje, imenovane **Štajersko-Koroška**, Prekmurska, Celjska, Dolenjska, Obalno-Kraška ... regija) (Vrišer, 1999a). Med prej omenjenimi upravnimi členitvami velja izpostaviti statistične regije Statističnega urada RS. Tista, ki zajema prostor širšega zaledja Maribora in Ptuja, je imenovana "**podravska**" (glej sliko 1), ostale pa "pomurska", "koroška", "savinjska", "zasavska", "osrednjeslovenska" ... (Prebivalstvo RS 1995, 1997).

V okviru priprave novega zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja je bilo pred nekaj leti govora o členitvi RS na štirinajst razvojnih regij. V okviru te členitve sta bili na mariborskem in ptujskem območju predlagani "**Zgornjepodravska**" in "**Spodnjepodravska razvojna regija**", v njuni sosesčini pa "Pomurska", "Koroška" in "Savinjska razvojna regija" (Predlog zakona ..., 2004).

Del nekdanje avstrijske dežele Steiermark/Štajerske, ki je danes v Republiki Sloveniji, neformalno imenujemo "**slovenska Štajerska**" ali skrajšano kar "**Štajerska**". Gre za precej obsežno ozemlje, ki sega od Kamniško-Savinjskih Alp do rek Save in Mure (Fridl et al., 1998). Omenjeno ime pa ni geografska in še manj upravopolitična enota, pač pa jo opredeljuje predvsem tradicionalna zavest (dela) tukajšnjega prebivalstva o deželni pripadnosti (ES, Štajerska).

V zvezi s prej povedanim je treba opozoriti, da sta v novejšem času za sedanjo avstrijsko deželo "**Das Land Steiermark**" v Sloveniji v uporabi poimenovanji "**Avstrijska Štajerska**" (Ilić, 1999) ali

“Štajerska” (BPD Austria, 2000; Klapš, 2007). Razvidno je torej, da pri navajanju imena “Štajerska” lahko šele na podlagi ustreznega pridevnika ali pomenskega konteksta ugotovimo, na katero ozemlje (slovensko ali avstrijsko ali obojno) se ta oznaka nanaša.

Zaradi tega je razumljivo, da so pri pripravi novega slovenskega Zakona o vinu glede uporabe imena “Štajerska” predlagatelji vedeli, da ga ne morejo uporabiti samega zase, in so tako enega od devetih slovenskih vinorodnih okolišev poimenovali “**Štajerska Slovenija**”, ki je del vinorodne dežele “**Podravje**” (Zakon o vinu, 2006). Glede na to, da je ozemlje slovenske Štajerske večje od ozemlja Podravja, je kombinacija teh dveh imen nenavadna. Sicer sta v Zakonu o vinu kot preostali dve vinorodni deželi navedeni »Primorska« in »Posavje«, imena vinorodnih okolišev pa so npr. »Prekmurje«, »Dolenjska«, »Bela krajina«, »Kras«, »Slovenska Istra« itd.

Za poimenovanje dela slovenske Štajerske v širši okolici Maribora je v nekaterih virih v uporabi tudi pojem **štajersko Podravje**. V zadnjem desetletju je bilo mogoče v nekaterih množičnih občilih zaslediti tudi navajanje imena “**mariborska regija**” (tm, 1996).

V zvezi s regionimom “Podravje” je smiselno omeniti tudi rabo sorodnih besed na Hrvaškem. Ena od hrvaških pokrajinskih upravopolitičnih enot se imenuje “**Virovitičko-podravska županija**”, pridevnik “podravski” pa vsebujejo tudi imena nekaterih občin, npr. Kloštar Podravski, Novigrad Podravski in Podravske Sesvete (Prezentacija, 2001). Hrvaški izraz, ki je blizupomenka slovenske besede Podravje, je “**Podravina**”.

5 PREDLAGANA IMENA PRIHODNJE POKRAJINE S SEDEŽEM V MARIBORU

V zaključni točki prispevka si najprej ogledjmo imena, ki so bila v zadnjih letih predlagana tako za predvideno pokrajino s sedežem v Mariboru kot tudi za nekatere druge pokrajine v Sloveniji.

V okviru strokovnih razmišljanj o možni upravni regionalizaciji Slovenije je geograf Plut pri varianti večjih pokrajin l. 2002 znotraj večje enote “**Severovzhodna Slovenija**” navedel manjšo enoto “**Podravje**” (poleg Pomurja, Koroške, Porečja Savinje ...), pri varianti večjega števila regij pa je navedel “**Mariborsko mezoregijo (Srednje Podravje) (Maribor)**”, “**Dravinjsko mezoregijo (Slovenska Bistrica–Slovenske Konjice)**”, “**Spodnje Podravje (Ptuj)**”, **Koroško (Slovenj Gradec–Ravne–Dravograd) itd.** (Plut, 2002).

Vrišer je l. 1999 podal predlog razdelitve Slovenije bodisi na deset bodisi na petindvajset pokrajin. V prvem primeru je zanje predvidel imena “**Podravska pokrajina**”, “**Koroška pokrajina**”, “**Pomurska pokrajina**”, “**Savinjska pokrajina**” ..., v drugem pa naslednja imena regij in njihovih središč: “**Srednje Podravje**” (Maribor), “**Spodnje Podravje**” (Ptuj), “**Koroška**” (Slovenj Gradec–Ravne na Koroškem), “**Prlekija**” (Ljutomer), “**Prekmurje**” (Murska Sobota), “**Šaleška–Zg. Savinjska dolina**” (Velenje), “**Sp. Savinjska dolina**” (Celje) itd. (Vrišer, 1999b).

L. 1999 je dva oz. tri variantne predloge členitve Slovenije na pokrajine izoblikoval tudi Ravbar. Po prvem bi bilo možno oblikovati štiri do šest velikih pokrajin z imeni: (1) Dolenjska s Posavjem, (2) Gorenjska, (3) Primorska z Goriško, (4) Osrednja Slovenija, (5) **Podravska Štajerska** s Pomurjem in Slovensko Koroško ter (6) **Savinjska Štajerska**. Po drugem variantnem predlogu bi bilo možno oblikovati okoli trideset manjših pokrajin, med njimi Celjsko kotlino (*Celje*), neposredno

obmestje Ljubljane, **neposredno obmestje Maribora**, **Spodnje Podravje** (*Ptuj*), Prlekijo (*Ljutomer*), Slovensko Koroško (*Slovenj Gradec*), Pomurje z Goričkim (*Murska Sobota*), Podpohorsko Savinjsko (*Slovenske Konjice*) itd. (Ravbar, 1999).

Strokovna skupina vladne Službe za lokalno samoupravo je l. 1999 pripravila variantne predloge za pokrajinsko členitev Slovenije in pri tem predlagane pokrajine poimenovala po pokrajinskih imenih in ne imenih njihovih možnih središč. Za območje okoli Maribora in Ptuja je za predlagane pokrajine različnih variantnih velikosti uporabila naslednja imena: (a) **Podravje** (s središčem v Mariboru), (b1) **Podravska pokrajina** (s središčem v Mariboru) in (b2) **Spodnjepodravska pokrajina** (s središčem v Ptuju) (Vrišer, 1999c).

V zvezi s prihodnjo pokrajinsko členitvijo Slovenije so bila v preteklih letih v javnosti neformalno omenjena poimenovanja "**mariborska pokrajina**" (poleg "celjske pokrajine" in drugih) (Petek, 1998), "**Podravska pokrajina**" (poleg "Savinjske pokrajine" in drugih) (Lukman Žunec, 1998) in "**Štajerska**" v smislu poimenovanja majhnega regionalnega območja zgolj štirinajstih (!) občin v Podravju (sr, 2000).

Predlog Vlade RS iz maja 2007 navaja ime "**Podravska pokrajina**" ali "**Osrednja Štajerska pokrajina**" (njen teritorialni obseg je razviden na sliki 1). Nekatere tukajšnje občine zanjo predlagajo ime "**Štajerska pokrajina**" oz. "**Pokrajina Štajerska**" (Peršak, 2007).

Iz zgoraj omenjenih in drugih predlaganih pokrajinskih imen je razvidno, da je njihova podlaga lahko:

- ime porečja (**Podravje**, Pomurje, Posavje ...);
- ime geografske pokrajine (Zgornja Savinjska dolina, Šaleška dolina, Primorje ...);
- ime druge večje naravnogeografske enote (Kras, Bela krajina, Celjska kotlina ...);
- ime mesta (Ljubljana, **Maribor**, Celje, **Ptuj** ...);
- ime zgodovinske dežele (**Štajerska**, Koroška ...) oz. njenega dela (Gorenjska, Dolenjska ...);
- geografsko poimenovanje položaja znotraj slovenskega ozemlja (**severovzhodni**, osrednji ... del Slovenije).

Na osnovi zgoraj podanih informacij lahko v zaključnem delu prispevka izoblikujemo nekaj sinteznih misli o poimenovanju predvidene pokrajine s sedežem v Mariboru, hkrati pa podamo dodatne predloge.

Problem poimenovanja načrtovane pokrajine s sedežem v Mariboru, predvsem problem uporabe imena "**Štajerska**" za ta namen, izhaja v glavnem iz naslednjega:

- v obravnavanem prostoru v zadnjih štiridesetih letih upravno-teritorialne enote pokrajinskega formata ni bilo, razen tega pa so bile tiste iz obdobja 1918–1965 po vsebinski in/ali teritorialni plati precej spremenljive oz. neobstoje;
- **Štajerska** je (tudi) slovensko ime dežele (**Das Land Steiermark**) v sosednji državi Avstriji; poleg tega pomena služi beseda "Štajerska" dandanes še za poimenovanje nekdanje avstrijske dežele Steiermark/Štajerske in za poimenovanje slovenskega dela te nekdanje dežele;

- sedanja avstrijska dežela **Steiermark/Štajerska** je po velikosti 12,5-krat večja od vladno predlagane **Podravske oz. Štajerske pokrajine**, nekdanja dežela Steiermark/Štajerska pa seveda še večkrat; tudi po številu prebivalcev je današnja avstrijska Štajerska z 1,2 milijona prebivalcev petkrat bolj poseljena kot predlagana Podravska oz. Štajerska pokrajina (BPD Austria, 2000; Predlog območij pokrajin v Sloveniji, z imeni in sedeži, maj 2007);
- na ozemlju **slovenske Štajerske** Vlada RS predlaga več pokrajin; vse te so z zgodovinskega vidika hipotetično upravičene do takšne ali drugačne (so)uporabe imena “**Štajerska**”;
- pri snovanju oz. izbiranju imen za nove slovenske upravno-teritorialne enote pokrajinskega značaja sta v primerjavi z zgodovinskim vidikom v nekaterih primerih premalo upoštevana tukajšnja in današnja pokrajinska stvarnost (izoblikovana na podlagi razvoja slovenskih centralnih naselij zlasti po l. 1945) in tukajšnji predvideni regionalni razvoj.

Izhajajoč iz tega bi bilo zelo smiselno (namreč v prid razlikovanju od obstoječe **avstrijske dežele Štajerske** in za doseglo boljše prepoznavnosti prihodnje pokrajine s sedežem v Mariboru) ob morebitnem izboru besede “**Štajerska**” kot dela imena nove pokrajine k omenjeni besedi dodati ustrezní razločevalni dodatek. Tu sta navedena dva tovrstna predloga: “**Mariborsko-štajerska pokrajina**” ali “**Dravsko-štajerska pokrajina**”. Upravičenost uporabe besed “mariborsko” in/ali “dravsko” v teh dveh predlaganih imenih je na podlagi zgornjega zgodovinskega prikaza tukajšnjih regionalnih toponimov nedvoumna. Še posebej velja to za besedo “**dravska**” – razen tega, da gre za oznako osrednjega geografskega elementa prihodnje pokrajine, je ime reke Drave najstarejše od zgoraj omenjenih regionalnih toponimov (izvorno je zelo verjetno keltsko).

Naslednji možen in zelo upravičen predlog za ime prihodnje pokrajine je “**Mariborska pokrajina**”. To predlagano ime izhaja neposredno iz domala enakih imen tukajšnjih – z vladno predlagano Podravske oz. Štajerske pokrajine ozemeljsko zelo primerljivih – upravno-političnih enot iz obdobja zadnjih 250 let in torej iz vseh državno-političnih okvirov, ki jim je območje predlagane Podravske oz. Štajerske pokrajine v tem obdobju pripadalo.

Navsezadnje je po vzoru Stanka Vraza iz l. 1836, ko je nemško ime mesta “Marburg” nadomestil s slovenskim (slovanskim oz. “ilirskim”) imenom “Maribor”, danes priložnost za tvorbo novega imena nove pokrajine s sedežem v Mariboru. Tak možen upravno-pokrajinski toponim je “**Dravorje**” (“Pokrajina Dravorje” ali “Dravorska pokrajina”), sestavljena iz besed DRAVA, pohORJE in maRibOR. Spričo svojih pomenskih izhodišč bi lahko bil oznaka za tisti del ozemlja zgodovinske slovenske Štajerske, ki ga v prvi vrsti označujejo trije tukajšnji poglobitveni regionalno-geografski dejavniki: alpsko-panonska reka **Drava** s svojim obsežnim porečjem, geološko staro predalpsko pogorje **Pohorje** in drugo najpomembnejše slovensko nacionalno središče **Maribor** s svojim obsežnim vplivnim območjem.

Pri vrednotenju zgoraj omenjenih predlogov in pri končnem izboru imen prihodnjih slovenskih pokrajin bi veljalo v prvi vrsti upoštevati čim bolj enotno izhodišče za njihova imena, tj. poimenovanje bodisi po rekah in drugih naravnogeografskih entitetah bodisi po mestih ali zgodovinskih deželah.

Literatura in viri:

BPD Austria – Dejstva in številke (2000). Dunaj: Zvezni urad za stike z javnostjo, str. 18.

Čepič, Z. (2006). Ozemlje in ljudje. V Fischer, J. (ur.), *Slovenska novejša zgodovina (str. 824–828)*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

ES, Enciklopedija Slovenije (1987–1999). Javornik, M. et al. (ur.). Ljubljana: Mladinska knjiga. (gesla "Karantanija" str. 407–408, "Karantanska krajina" str. 408, "Mariborsko okrožje" str. 412–413, "Podravje" str. 23, "Podravska krajina" str. 24, "Ptuj" str. 1, "regija" str. 144–145, "regionalizacija" str. 147, "Štajerc" str. 123, "Štajercianci" str. 123, "Štajerska" str. 123–131 in "Traungau" str. 313–314).

Fridl, J. (ur.) et al. (1998). *Geografski atlas Slovenije – Država v prostoru in času (str. 33)*. Ljubljana: DZS, d. d.

Občine (2006). Ljubljana: Geodetska uprava RS. Pridobljeno 9. 1. 2007 s spletne strani http://www.gu.gov.si/si/delovnapodrocja_gu/podatki_gu/brezplani_podatki/brezplani_podatki_obcine/

Ilič, M. (1999, 30. junij). Avstrijska Štajerska – Dežela avtomobilov. Delo.

Karba, D. (2007, 6. oktober). Sodelovale vse stranke, potrdili občinski sveti. Delo, str. 1.

Klapš, S. (2007, 21. september). Štajerska spodbuja podjetništvo. Večer, str. 11.

Koropec, J. (1982). Posestne razmere okoli Radelj do 17. stoletja. V: Zbornik občine Radlje (str. 21). Radlje ob Dravi: Občinska kulturna skupnost Radlje.

Kos, M. (1936). *Conversio Bagoariorum at Carantanorum (str. 90–94)*. Ljubljana: Znanstveno društvo.

Lukman Žunec, D. (1998, 8. april). V novo tisočletje s pokrajinami. Večer.

MSE, Mala splošna enciklopedija (1976). Bihalič, O. – M., Šafar, F. et al. (ur.). Ljubljana: Državna založba Slovenija; Beograd: Prosveta. (geslo "Podravina, Podravje", 3. knjiga, str. 94).

Perko, D. (ur.) et al. (1998). *Slovenija – pokrajine in ljudje (str. 18)*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga in Geografski inštitut ZRC SAZU.

Peršak, A. (2007, 12. junij). Pokrajina naj bo Štajerska. Večer, str. 21.

Petek, M. (1998, 24. marec). Na Koroškem začeli aktivnosti za pokrajino. Večer, str. 12.

Pleterski, A. (1997). Mitska stvarnost koroških knežjih kamnov (str. 44). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije in Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Plut, D. (2002, 5. januar). Kako razčleniti Slovenijo – Med pokrajinsko pestrostjo in srkom mest. Delo, str. 12–13.

Prebivalstvo Republike Slovenije 1995 (1997). Rezultati raziskovanj št. 685 (str. 372). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.

Predlog območij pokrajin v Sloveniji, z imeni in sedeži (maj 2007). Tabela 1. Ljubljana: Vlada RS.

Predlog zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Poročevalec Državnega zbora RS, 19. 2. 2004, št. 18, str. 21.

Prezentacija Koprivničko-Križevačke županije u Hrvatskom domu u Mariboru (2001). Koprivnica: Koprivničko-Križevačka županija (fotokopije).

Ravbar, M. (1999). Oblikovanje pokrajin in njihova vloga pri regionalnem razvoju. V Vršer, I. (ur.), *Pokrajine v Sloveniji (str. 101)*. Ljubljana: Vlada RS, Služba za lokalno samoupravo.

Register zemljepisnih imen (28. 9. 2006). Ljubljana: Geodetska uprava RS. Pridobljeno 17. 7. 2007 s spletne strani: http://www.geodetska-uprava.si/gu/aplik/cepp/GURS_izpisiso.jsp?ID={18547402-1765-11D3-9AD2-006008C61CFF}

sr, (2000, 12. oktober). Srečanje Škotske in Štajerske. Večer.

Stele, F. (1939). Umetnostni značaj Slovenskega Štajerja in kulturno središče v Mariboru. *Kronika slovenskih mest*, VI (2), str. 69.

tm, (1996, 26. junij). O možnostih razvoja mariborske regije. Večer.

Vršer, I. (1990a). Ekonomskogeografska regionalizacija Republike Slovenije (na podlagi vplivnih območij centralnih naselij in dejavnostne sestave prebivalstva). V *Geografski zbornik, Acta geographica XXX 1990 (str. 140)*. Ljubljana: SAZU, Razred za naravoslovne vede in Znanstvenoraziskovalni center SAZU – Geografski inštitut Antona Melika.

Vršer, I. (1990b). Ekonomskogeografska regionalizacija Republike Slovenije (na podlagi vplivnih območij centralnih naselij in dejavnostne sestave prebivalstva). V *Geografski zbornik, Acta geographica XXX 1990 (str. 155–178, 225–234, 247)*. Ljubljana: SAZU, Razred za naravoslovne vede in Znanstvenoraziskovalni center SAZU – Geografski inštitut Antona Melika.

Vrišer, I. (1999a). Regionalizacija. V Vrišer, I. (ur.), *Pokrajine v Sloveniji* (str. 49). Ljubljana: Vlada RS, Služba za lokalno samoupravo.

Vrišer, I. (1999b). Deset ali petindvajset pokrajin v Sloveniji? V Vrišer, I. (ur.), *Pokrajine v Sloveniji* (str. 91–94). Ljubljana: Vlada RS, Služba za lokalno samoupravo.

Vrišer, I. (1999c). Sklepi in predlogi. V Vrišer, I. (ur.), *Pokrajine v Sloveniji* (str. 114–126). Ljubljana: Vlada RS, Služba za lokalno samoupravo.

Zakon o vinu. Uradni list RS, 12. 10. 2006, št. 105, str. 10617.

Zato nam gre! (1941). Propagandni letak. Marburg/Maribor: Bundesführung Steir. Heimatbund FA II.

Prispelo v objavo: 17. oktober 2007

Sprejeto: 24. maj 2008

Jože Kos Grabar, univ. dipl. inž. geod.

ZUM urbanizem, planiranje, projektiranje d.o.o., Grajska ul. 7, SI-2000 Maribor

E-pošta: joze.kos@zum-mb.si